

SECTION XXIV. PHILOSOPHY AND POLITICAL SCIENCE

DOI 10.36074/logos-26.02.2021.v2.20

ГЕНДЕРНИЙ ГУМАНІЗМ

ORCID ID: 0000-0003-2548-0488

Гоян Ігор Миколайович

д-р. філос. наук, професор, професор кафедри соціальної психології
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ORCID ID: 0000-0002-9245-7571

Будз Володимир Павлович

канд. філос. наук, доцент, докторант кафедри філософії
Львівський національний університет імені Івана Франка

УКРАЇНА

Гуманізм – філософська парадигма, яка передбачає тлумачення людини як найвищої цінності, власне як «цінності всіх цінностей». Філософська парадигма гуманізму сформувалась у філософії італійського Відродження, оскільки «...італійське середовище з властивим йому громадянським духом витворює потужний інтелектуальний рух під назвою Ренесанс з ідеологією гуманізму» [1, с. 433]. Однак з часу свого оформлення як філософської парадигми у XIV столітті практична реалізація ідей гуманізму відбулась фактично тільки у XX столітті, коли були визнанні права людини та її цінність після Другої світової війни. Парадоксально, але для того щоб застосувати філософський принцип гуманізму як керівний принцип суспільного співжиття у юридичних нормах потрібна була суспільно-політична катастрофа глобального масштабу, яка забрала мільйони життів.

В такому аспекті існує неспівмірність між філософськими принципами та їх практичним застосуванням у реальному житті того чи іншого суспільства. Зокрема, наприклад, «незважаючи на загальну увагу суспільства до проблеми гендерної рівності, у сучасному світі навряд чи можна знайти державу, яка змогла б подолати гендерну дискримінацію» [2, с. 5]. Тому актуальним завданням є розробка таких світоглядних та аксіологічних засад, які б могли бути інструментальною основою для юридичної та соціальної сфери, які б сприяли подоланню гендерної дискримінації, оскільки остання принижує людську гідність, а гідність, в свою чергу – це вагома сутнісна ознака людини [3].

Однією із таких світоглядних засад, які слід було б застосувати як інструмент у створенні юридичних норм, на наш погляд, є *концепція гендерного гуманізму*. Цю концепцію можна вважати однією із вагомих соціальних очікувань, а останні, в цілому, мають «...аксіологічний зміст, який спрямований на... справедливість, гуманізм, відповідальність, демократію...» [4, с. 82]. В такому аспекті гендерний гуманізм, як соціальне очікування мав би корелюватися із справедливістю, рівністю, свободою та іншими демократичними основами суспільного життя, власне із тими світоглядними та аксіологічними засадами, які вказують на цінність людини. У цьому аспекті слід зазначити, що цінності суттєво мотивують людську діяльність, оскільки будь-яка система цінностей «...детермінує моральну активність особистості...» [5, с. 59],

а тому, «...засвоюючи вищі людські цінності, особистість може свідомо приймати рішення щодо морально-ціннісної регуляції своєї поведінки...» [5, с. 59]. В цьому ж аспекті слід наголосити також, що «від якості людського світогляду, від його наповнення гуманними, демократичними, солідарними цінностями і переживаннями буде залежати якість діяльності людини в суспільстві» [6, с. 15]. Тобто, в цілому, аксіологічні чинники «...є основою для конструювання розмаїтих типів суспільного буття, оскільки ті чи інші системи цінностей здатні суттєво впливати на розвиток людських потреб...» [7, с. 14]. Звідси, якщо відстоювати концепцію гендерного гуманізму та цінність людини, то вона може бути суттєвим мотивом діяльності суспільства, яка буде спрямована на демократичні та гуманні цінності.

Як вважає І. Грицай, «зміст і розуміння цінності людини не може залежати від її статі» [8, с. 125]. В такому аспекті гендерний гуманізм передбачає в першу чергу соціальну рівність, гідність, справедливість незалежно від статі. У цьому аспекті погоджуємося з думкою, що «формування правових засад гендерної рівності має базуватися на ідеях гуманізму, демократії, справедливості та гідності» [8, с. 126]. Тобто гендерна рівність мала б бути однією із засад гендерного гуманізму та передбачати, що «рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї...» [9, с. 19].

В цьому ракурсі можна розвивати розуміння «...гендерного гуманізму як одного з ідеалів демократичного суспільства» [10, с. 70]. Гендерний гуманізм доповнює моральні та правові ідеали, які завжди прагне знайти людина. Тобто в цілому людство «...знаходиться в пошуку нових зразків духовності... Наша цивілізація тільки готує значні зміни в новій системі моральних орієнтирів...» [11, с. 421].

У цьому аспекті гендерний гуманізм є важливою моральною, правовою та соціальною світоглядною засадою, яка передбачає осмислення людини як цінності взагалі незалежно від розмаїтих ідентифікацій культурного та цивілізаційного характеру. Саме гендерний гуманізм може бути вагомим інструментом у подоланні гендерної нерівності в побутових, професійних, соціальних сферах та бути основою для подолання гендерної дискримінації в цілому на основі акцентування уваги на людині взагалі як цінності.

Цінність людини, на наш погляд, полягає в її моральному та аксіологічному вимірі. Тобто для суспільства та суспільних відносин в першу чергу є важливими та необхідними моральні якості людини та аксіологічні системи, які вона відстоює, бо аксіологічні системи мотивують діяльність людини, а на основі моральних якостей відбувається становлення інтерперсональних відносин. Тому концепція гендерного гуманізму мала б ґрунтуватися на тій світоглядній основі, яка, на наш погляд, передбачає в першу чергу моральні та аксіологічні критерії оцінки людини, які б були незалежними від соціального статусу людини, її статків, статі та інших ідентифікацій, які переважно є стереотипними та дискримінаційними.

Список використаних джерел:

- [1] Карась А. Ф. (2003). *Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях: монографія*. Київ, Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка.
- [2] Storozhuk S., Hoyan I. (2018). Gender equality in the context of social relations. *Cherkasy University Bulletin: Philosophy*, 1, 3–16.
- [3] Дойчик М. В. (2018). *Ідея гідності в історії європейської філософії: монографія*. Вид. 2-ге, доп. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника.

- [4] Hoian, I. M., & Budz, V. P. (2020). Anthropological and Axiological Dimensions of Social Expectations and their Influence on Society's Self-Organization. *Anthropological Measurements of Philosophical Research*, 18, 76–86. DOI: <https://doi.org/10.15802/ampr.v0i18.221379>
- [5] Гоян І. М. (2002). Цінність як детермінанта моральної активності особистості. *Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія*, 7(1), 53–60.
- [6] Будз В. П., Гоян И. Н. (2016). Мировоззренческие факторы мотивации человеческой деятельности. *Социальное воспитание*, 2(8), 10–17.
- [7] Будз В. П. (2019). Панантропологічна парадигма суспільної самоорганізації. *Вісник Львівського університету. Серія філософські науки*, 23, 12–18. DOI: <https://doi.org/10.30970/2078-6999-2019-23-2>
- [8] Грицай І. О. 2018. *Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика*. Київ: Хай-Тек Прес.
- [9] Сторожук С., Гоян І. (2018). Гендерна рівність у транзитивних суспільствах: проблеми і перспективи. *Науковий вісник НУБіП України. Серія: Гуманітарні студії*, 280, 18–29.
- [10] Корх О. М., Хміль В. В. (2014). Трансцендентні світи гендеру. *Антропологічні виміри філософських досліджень*, 5, 69–76.
- [11] Хміль В. В. (2011). Феноменологія статі. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*, 2, 415–423.